

дето бе разгледан трудът „Общество — литература — четене“. Тук авторите са навлезли в една сравнително малко изследвана област от марксистко-ленинското литературознание, чието проучване неизбежно води до полемика с буржоазните теории на литературното реципиране. Така например застъпеността от авторите становище за единство от функция, структура и въздействие на литературното произведение, което би трябвало да намери нужното отражение в теоретическото обхващане на литературно-историческите процеси, както и в методологията на излагане на тези процеси, е противопоставено на все по-засилената тенденция на разглеждане на историята на възникване на едно произведение отделно и независимо от историята на неговото въздействие от страна на буржоазните литературоведи. В противовес на усилията на буржоазното литературознание да абсолютизира или структурната, или функционалната страна на литературата — в резултат на извършеното в капиталистическото общество разделение на литературата на „елитарна“, за ограничен кръг от „познавачи“, и на литература за „обща консумация“ — трудът почива на опита и познанието, че социалистическото общество осигурява такива условия за реципиране на литературата, които премахват базата за такива противоречия.

Въпроси като: как могат по-точно да се определят отношенията между естетическия характер на едно произведение и обществената функция на литературата и от кои фак-

тори зависи въздействието на литературното произведение заема централно място в дискусията, в която между редицата германисти, слависти и романисти от ГДР активно се включиха проф. Храпченко и проф. Г. Бес (Франция).

Съвещанието, организирано от Централния институт за литературна история в Берлин, убеди всички участници отново не само в плодотворността, но и във все по-нарастващата необходимост от тесни международни контакти. Това важи в особена степен при изследването на такива основни въпроси като отношението между общи закономерности и национална специфика в развитието на социалистическата литература. Затова с голямо задоволство бе посрещната инициативата на института-домакин за среща на водачите на делегациите от братските социалистически страни. На тази среща в рамките на съвещанието се обсъдиха редица възможности за преминаване от двустранно към многостранно сътрудничество между академичните литературни институти, за да се постигне по-голяма съгласуваност и ефективност в тяхната дейност. Изхождайки от напредъка на икономическата интеграция, участниците в срещата отчетоха, че е напълно времето за изграждане основите и на научна интеграция между страните от социалистическата общност, важна съставна част на която е литературата и литературоведческата мисъл.

Добри Вучев

ЗАЩИТЕНА КАНДИДАТСКА ДИСЕРТАЦИЯ

МАГДАЛЕНА ШИШКОВА — „В ИДЕЙНИЯ И ХУДОЖЕСТВЕН СВЯТ НА РАНИЯ ДИМИТЪР ТАЛЕВ“

На 29.VI.1972 г. в Института за литература при БАН се състоя публична защита на дисертацията на редовната аспирантка Магдалена Иванова Шишкова на тема: „В идейния и художествен свят на ранния Димитър Талев“ за присъждане на научна степен „кандидат на филологическите науки“.

На защитата присъствуваха членовете на Научния съвет при Института за литература, научни сътрудници от Института за литература и Института по балканистика, преподаватели от СУ „Кл. Охридски“, редактори от издателство „Български писател“, синът на писателя Братислав Талев, граждани.

Научният ръководител проф. Ефрем Карафилов сподели своите впечатления за дисертационния труд и за цялостната работа на Шишкова. Той подчерта, че избра-

ната тема се натъква на следните сериозни трудности: проследяването на процеса на израстването на един „среден“ писател до равнището на виден представител на нашата култура е проблем, отговорен и задължаващ. В съвременната научноизследователска литература — продължи той — липсват каквито и да е опити за осветляване дейността на Талев преди Девети септември, а онова, което е писано тогава, не е издържано от марксистко-ленинска гледна точка. Дисертантката е проявила голяма самостоятелност, тъй като разгледаният период предлага важни политически проблеми и изисква задълбочен анализ на идейните заблуди и слабости на писателя, налага основно проучване на еволюцията на миросгледа и метода му, която закономерно го довежда до ония художе-

ствени висоти, приобщили го към най-значителните достижения на съвременния литературен процес. Особено изпитание представлява и македонският въпрос — изключително сложен в политически, обществен и идеологически аспект. Според проф. Каранфилов преодоляването на тези сериозни трудности изисква голяма нравствена смелост и дисертантката я е проявила.

Рецензентите проф. д-р Кр. Генов и ст. н. сътр. Здравко Петров изтъкнаха, че дисертацията е сериозно написан научен труд, основан на богат фактически материал, изграден върху марксистко-ленинска литературоведска методология. В рецензията си проф. Кр. Генов подчерта, че авторката на дисертацията е разрешила с безспорна вешина една съвсем нова и неразработена научна задача; показала е данни за самостоятелна научна работа; притежава усет за композиция на изследвания материал. Той изказа пожелание към дисертантката да проявява по-строга пестеливост при употребата на есесистично-импресионистични езикови похвати, които според него са в дисонанс със строго научния стил на изложението.

Другият рецензент ст. н. сътр. Здравко Петров също изтъкна приносния характер на дисертацията, която извънредно много обогатява нашата представа за Талев и може да бъде основа за някои нови изследвания и заключения. След прочитането на този изчерпателен труд нашият поглед за най-новата политическа история на България е обогатен. Авторката разглежда обективно мирогледната еволюция на писателя, която го довежда до кръговете на най-черната македонска реакция. В заключение Здравко Петров обръща вниманието върху изследователската страст и политическия нерв на работата, върху пластичния й език. С оглед на бъдещото и издаване като отделна книга рецензентът приканя дисертантката да направи някои съкращения и да прецизира отделни понятия.

В обсъждането на труда взеха участие: ст. н. сътр. Тончо Жечев, чл.-кор. проф. Г. Цанев, проф. д-р В. Колевски, проф. Ст. Каролев, н.с. Хр. Йорданов. В своето изказване Т. Жечев посочи, че Магдалена Шишкова не търси леки пътища, а се насочва към трудните и неразработени страни на съвременния литературен процес, проучва основно съществуващата литература, проявява критичност. Той изтъкна, че дисертантката прави успешна съпоставка между ранния и късния художник, която открива не само много страни на личността му, но и на закономерностите на развитието на нашата литература. Жечев подчерта особения принос на главата за публицистиката на Талев и предложи трудът да бъде издален от Издателството на БАН.

Г. Цанев вижда несъмнения приносен характер на дисертацията в анализа на еволюцията на ранния Талев, където се чувствава

присъствието на зрелия художник. Композицията на работата позволява всички факти от жизнения и творчески път на автора да бъдат използвани за изграждането на цялостния облик на писателя. Според Г. Цанев голямо постижение за дисертантката представлява анализът на мирогледа и метода му. Той възбуди против термина „ранен Талев“, употребен в заглавието на труда, и предложи да бъде заменен с понятието „предистория“, тъй като писателят пише слаби произведения и в напреднала възраст.

В. Колевски говори за висотата на използваната научна методология. Когато Шишкова разкрива идеологическите грешки на Талев, тя не анатемосва, а критикува от принципи позиции. Разбира правилно спецификата на литературното творчество, не извежда достойнствата на произведението пряко от мирогледа на автора. В. Колевски изтъкна, че дисертантката е оценила правилно важноста на промяната в схващането на писателя за съотношението „народ — водач“ преди и след Девети септември 1944 г. Той отбеляза, че в автореферата е пропуснато участието на Талев в прогресивния печат през 20-те години. Също така препоръча дисертантката да проучи стенограмите на Съюза на писателите от обсъждането на романите му, където той говори за патриотизма, за истинските и мнимите патриоти.

Ст. Каролев изтъкна, че предметът на дисертацията е изключително труден и пренебрегван досега. Авторката на предложения за обсъждане труд е погледнала с голяма сериозност и дълбоко вътрешно убеждение на работата си. Феноменът Талев е показан в цялата му сложност и противоречивост.

Председателстващият заседанието проф. Г. Димов съобщи, че е постъпило изказване от Хр. Йорданов, който е в чужбина.

След това проф. Г. Димов дал думата на дисертантката, която благодари на рецензентите и на изказалите се и взе отношение по направените забележки и препоръки. По предложението на Г. Цанев понятието „ранен Талев“ да бъде заменено с „предистория“ Шишкова каза, че тя схваща този термин условно и го свързва не толкова с възрастово понятие, колкото с различна степен на интелектуално-творческа консолидация на личността. Дисертантката прие препоръката на В. Колевски за прецизиране на някои понятия. Тя каза, че стенограмите от обсъждането на романите на Талев са й известни, а що се отнася до това, че в автореферата не е отбелязано участието на писателя в социалистическия печат от 20-те години, не смята социалистическите идеи за етап в развитието му.

Накрая проф. Димов изрази задоволство, че ранният Талев е намерил своя проникновен изследовател в лицето на М. Шишкова, която разглежда литературното му дело от нов аспект. Тя има качества на изявен лите-

ратурен историк, има и усет за спецификата на литературната творба. Проф. Димов изтъкна сочиния, пластичен език, на който е написана работата, солидната научна методология. Той пожела на Шишкова да насочи по-нататък усилията си за изясняване и анализиране творчеството на късния и зрял художник-белетрист.

Проф. Димов обобщи, че има достатъчно данни, за да се оформи мнението на Научния съвет при Института за литература и да се пристъпи към гласуване. Присъстващите членове на Научния съвет единодушно гласуваха да бъде присъдена на Магдалена Шишкова научната степен „кандидат на филологическите науки“.

Л. Г.